

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ У КОНТЕКСТІ ПРІОРИТЕТІВ СТАЛОГО ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто та узагальнено наукові підходи до трактування сутності поняття «бюджетна політика». Визначено пріоритети бюджетної політики, розкрито її принципи та завдання. Окреслено напрями підвищення ефективності бюджетної політики в умовах переорієнтації суспільства на цілі сталого людського розвитку.

Ключові слова: державна бюджетна політика, ефективність бюджетної політики, видатки, сталий людський розвиток.

Актуальність. Концепція сталого розвитку, яка визнана світовим співтовариством домінантною ідеологією людської цивілізації у XXI ст., відкриває перспективи переходу до нової системи суспільних цінностей, у якій життя та здоров'я людини в гармонії з навколишнім природним середовищем є абсолютним пріоритетом. Тому Україна зобов'язана здійснювати безпосереднє регулювання ключових параметрів економічного, соціального та екологічного розвитку у даному напрямку. Важливу роль у цих процесах повинна відігравати ефективна фінансова політика держави загалом та бюджетна політика, як основна її складова, зокрема. Адже бюджетна політика носить «забезпечуючий» характер по відношенню до тих зобов'язань, які встановлені державою щодо економічної діяльності, соціального захисту населення та створення суспільних благ. Водночас «сучасна бюджетна політика повинна ефективно здійснювати перерозподіл усіх результатів економічного зростання та використання національного багатства, тим самим створюючи стимули й умови для подальшого сталого розвитку суспільства» [1].

Огляд літератури. Постановка загальної проблеми. Дослідженню питань сутності бюджетної політики та проблемам її формування присвячено праці таких вчених, як Н. Богомолова [10], А. Даниленко [14], В. Дем'янишин [8; 13], А. Дем'янюк [13], Т. Єфименко [11],

В. Зятковський [7], О. Кириленко [14], Л. Лисяк [1; 4; 16], А. Максюта [3], М. Мироненко [22], П. Мороз [17], Н. Овчарова [18], В. Осецький [17], І. Плужников [5], О. Росоляк [9], Л. Тарангул [20], М. Тарасюк [12], І. Усков [6], С. Фролов [2], І. Чугунов [3], С. Юрій [13] та ін.

У своїх працях вони пропонують різні підходи до трактування сутності бюджетної політики, розглядають її принципи та завдання, аналізують чинники, що впливають на ефективність бюджетної політики. Разом з тим, незважаючи на значні здобутки в дослідженні цієї проблематики, окремої уваги потребують особливості формування державної бюджетної політики в умовах переорієнтації суспільства на цілі сталого людського розвитку

Мета та завдання. Метою статті є обґрунтування необхідності формування ефективної державної бюджетної політики, адекватної векторам сталого людського розвитку. Виходячи із поставленої мети, основними завданнями є виокремлення та узагальнення підходів до трактування сутності бюджетної політики й окреслення напрямів розвитку державної бюджетної політики відповідно до потреб сучасного суспільства.

Основна частина. У нинішніх умовах бюджетна політика держави слугує важливим важелем впливу на соціальні, економічні та екологічні процеси. Бюджетна політика покликана створювати такі умови для задоволення суспільних потреб, які відповідають цілям і завданням розвитку країни на даному етапі. Саме через бюджетну політику держава виконує свої функції та впливає на людський розвиток. Метою такого впливу є, насамперед, забезпечення всіх верств населення доступними та якісними послугами у сферах освіти й охорони здоров'я; збільшення реальних доходів населення; відновлення та збереження навколишнього природного середовища.

Вектори сталого розвитку зумовлюють необхідність формування нових фінансових відносин у всіх галузях та сферах діяльності. Бюджетна політика, як важлива компонента фінансової політики держави, відображає усі її фінансові відносини із суспільними інститутами та громадянами. Саме з

такої позиції розглядає сутність бюджетної політики С. Фролов та підкреслює, що її формування відбувається через «...цілеспрямовані дії уповноважених органів державної влади щодо мобілізації, розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів держави (шляхом використання важелів бюджетного регулювання) у рамках існуючої законодавчо-нормативної бази з метою досягнення стратегічних соціально-економічних цілей суспільства...» [2, с. 26].

Бюджетна політика є одним із вагомих інструментів державного регулювання суспільного розвитку, оскільки у процесі її формування здійснюється розробка основних напрямів використання бюджетних коштів, керуючись необхідністю вирішення завдань, які стоять перед суспільством на даному етапі його розвитку. Тобто, у бюджетній політиці відображаються суспільні інтереси, і завдяки їй реалізуються функції і завдання держави, вона формується у ході бюджетного процесу та передбачає визначення цілей і завдань у сфері державних фінансів, розробку механізму наповнення дохідної частини бюджету, вибору напрямів використання бюджетних коштів, управління фінансами у бюджетній сфері, здійснення за допомогою фінансово-бюджетних інструментів регулювання економічних і соціальних процесів [3, с. 45-46]. На наш погляд, нові суспільні інтереси на основі ідеї сталого людського розвитку мають знаходитися у центрі уваги під час визначення напрямів оптимізації та ефективного використання фінансових ресурсів держави.

Сутність бюджетної політики як складової суспільно-економічних відносин розкриває Л. Лисяк та стверджує, що вона «...полягає у сукупності відповідних форм взаємозалежностей та взаємовпливів економічних, правових, політичних, інституційних компонентів бюджетного простору та інституційного середовища суспільства у процесі формування бюджету й використання бюджетних коштів для досягнення стратегічних цілей і основних завдань розвитку суспільства, що надасть можливість підвищити рівень збалансованості та ефективності системи бюджетного регулювання

соціально-економічного розвитку країни» [4, с. 3]. Врахування інституційних аспектів у процесі реалізації бюджетної політики є важливим підґрунтям впровадження концептуальних засад сталого людського розвитку. Адже люди дотримуються відповідних соціальних законів, сформованих у суспільстві та зафіксованих у відповідних інституціях.

З позиції визначення соціально-економічних пріоритетів держави бюджетну політику трактує І. Плужников, який відмічає що «під бюджетною політикою держави доцільно розуміти системну сукупність пріоритетів (національних інтересів), наукових підходів і конкретних заходів щодо цілеспрямованої діяльності держави з регулювання бюджетного процесу і використання бюджетної системи для рішення економічних і соціальних задач країни» [5, с. 14]. Водночас І. Усков вважає, що трактування сутності бюджетної політики як ефективного макроекономічного інструмента держави, спрямованого на забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів та України в цілому, є вузьким змістом цього поняття. А в широкому розумінні бюджетна політика є системою дій державних (місцевих) органів влади, спрямованою на забезпечення регулювання бюджетного процесу, бюджетної системи в умовах трансформації економіки країни, розвитку соціальної сфери [6, с. 14-15]. Необхідно віддати належне тому, що вищезазначені трактування підкреслюють вплив бюджетної політики як на економічний розвиток, що є важливим чинником поліпшення умов життя людей, так і на соціальний розвиток – базову компоненту сучасної цивілізації.

Основними інструментами проведення державної бюджетної політики виступають, насамперед, такі фіскальні важелі впливу, як податки, державні витрати, трансферти, державні закупівлі і державні позики. Так, В. Зятковський вважає, що бюджетна політика є сукупністю «...заходів щодо формування державного і місцевих бюджетів, визначення пріоритетних напрямків використання бюджетних коштів і структури бюджетних видатків відповідно до встановлених пріоритетів бюджетної політики, встановлення

оптимального співвідношення податкових і неподаткових доходів бюджетів, а також управління міжбюджетними відносинами, регулювання дефіциту (профіциту) бюджету та управління державним боргом» [7, с. 6]. У контексті цього підходу принагідно зазначимо, що забезпечення сталого людського розвитку залежить від модернізації системи державних фінансів, через яку акумулюється ресурсна база для задоволення суспільних потреб.

Від ефективності бюджетної політики залежить рівень розвитку країни, фінансові можливості держави та добробут її громадян. Тому слушною є думка В. Дем'янишина, який пропонує «...під бюджетною політикою держави вважати діяльність органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування з визначення стратегічної мети, напрямів, завдань і пріоритетів розвитку бюджетних відносин, засобів бюджетної тактики для їхнього досягнення, а також застосування цих засобів» [8, с. 33].

Бюджетна політика держави орієнтована на цілі, які окреслені Конституцією України, зокрема: забезпечення соціальних інтересів, економічного, культурного тощо розвитку держави та суспільства [9, с. 12]. У цьому контексті особливого значення набувають «...такі конституційні принципи, як: верховенства права, рівності всіх суб'єктів бюджетних правовідносин, розподілу влади, відповідальності держави перед людиною за свою діяльність, відповідності бюджетного законодавства нормам та положенням Конституції України, участі громадян в управлінні державними справами, непорушності права приватної власності, законності як засада діяльності органів влади та посадових осіб, справедливого розподілу суспільного багатства тощо. Порушення згаданих принципів робить бюджетну політику «безхребетною», розбалансованою, непослідовною, несправедливою, недемократичною, асоціальною, неспроможною бути чинником прогресивного розвитку суспільства і зміцнення демократичності державотворення» [9, с. 17].

Отже, бюджетна політика повинна бути ефективним інструментом реалізації суспільних інтересів. Сьогодні в Україні склалося сприятливе

середовище для реформування та вдосконалення бюджетної політики, метою якої є створення можливостей та забезпечення умов для максимально ефективного використання бюджетних ресурсів відповідно до пріоритетів сталого людського розвитку. Так, Н. Богомолова акцентує увагу на тому, що принципи ефективної бюджетної політики у сучасних умовах характеризуються системно-ситуативними положеннями, серед яких: проведення бюджетних реформ на базі наукового обґрунтування та координації дій, підвищення якості прогнозів макроекономічних показників; врахування світового досвіду бюджетного реформування з метою гармонізації, уніфікації та спрощення фінансової системи країни та її інституцій, зростання рівня її прозорості, подолання суперечливості, недостатньої визначеності та подвійності функцій державного управління, спричинених ускладненою системою органів бюджетного процесу; комплексний підхід до реформування бюджетного процесу як на державному і місцевому рівнях, так і на рівні міжбюджетних відносин; підвищення результативності бюджетних витрат за рахунок застосування програмно-цільових засад діяльності, орієнтація бюджетної системи на досягнення конкретних результатів та ін. [10]. Таку ж позицію відстоює Л. Лисяк, зазначаючи, що бюджетна політика повинна ґрунтуватися «... на таких основних принципах: наукового підходу, послідовності, обов'язковості, дієвості, гласності, раціональності» [4, с. 3].

Надаючи великого значення принципам бюджетної політики, В. Дем'янишин вважає, що до принципів, які відображають рівень використання у політиці системи цінностей, властивих суспільству в цілому, можна віднести такі, як «...домінування загальнолюдських цінностей над інтересами класів, націй, суспільних груп, окремих територій тощо; єдності особистих та суспільних інтересів; гуманізму; рівності юридичних і фізичних осіб перед законом; демократизму; законності; взаємної відповідальності держави, юридичних і фізичних осіб» [8, с. 31]. Орієнтація суспільної

свідомості на пріоритетність загальнолюдських цінностей є важливим імперативом на етапі переходу до сталого людського розвитку.

З метою забезпечення довгострокової стійкості бюджетної системи держава повинна здійснювати передбачувану та відповідальну бюджетну політику. У цьому контексті Т. Єфименко підкреслює, що пріоритетами розвитку бюджетної політики є збереження загальноекономічної рівноваги, забезпечення збалансованості і, разом з тим, соціальної спрямованості бюджету за умов зменшення податкового тягара, зниження високого боргового навантаження при обмеженій можливості залучення зовнішніх ресурсів [11]. Важливим аспектом тут є взаємозв'язок пріоритетних напрямів бюджетної політики держави.

Таким чином, сформований державний курс бюджетної політики повинен охоплювати наступне коло завдань: визначення пріоритетів (національних інтересів) в бюджетній сфері на певний період; вибір або розробка наукових підходів до діяльності держави в царині управління бюджетним процесом і бюджетною системою; розробка конкретних заходів щодо покращання управління бюджетним процесом і бюджетною системою; встановлення оптимального співвідношення податкових і неподаткових доходів бюджетів; забезпечення складання і ухвалення реалістичних бюджетів; визначення структури і обсягів державних видатків відповідно до визначених пріоритетів; регулювання дефіциту (профіциту) бюджету, фінансування бюджетного дефіциту; управління міжбюджетними відносинами [5, с. 8].

У деяких дослідженнях зазначається, що серед основних завдань, які необхідно виконати задля підвищення ефективності бюджетної політики держави – це надання пріоритету при формуванні цілей бюджетної політики не політичним інтересам, а соціально-економічному ефекту, що буде досягнутий за результатами їх реалізації; підпорядкування цілей бюджетної політики держави законодавчо затвердженим стратегічним програмам економічного та соціального розвитку України, що призведе до концентрації

зусиль і пришвидшить перехід до сталого економічного розвитку; збалансованість й узгодженість окремих напрямів та заходів бюджетної політики держави, що унеможливить їх суперечливість, а, отже, і нівелювання позитивного ефекту одним одним; планування й обґрунтування окремих механізмів та інструментів бюджетної політики держави на довгострокову (стратегічну) перспективу, що дозволить забезпечити безперервність підтримки окремих напрямків соціально-економічного розвитку держави; забезпечення прив'язки певних заходів та інструментів бюджетної політики до конкретних цілей, що дозволить проводити об'єктивну оцінку результатів їх реалізації [12, с. 311].

В умовах демократичного суспільства бюджетні пріоритети у фінансовій практиці є результатом суспільного вибору. Тобто це економічно й соціально мотивовані, політично підтримані на рівні представницьких законодавчих органів влади, визначені на альтернативній основі цілі державної діяльності, забезпечені необхідними для їх реалізації бюджетними ресурсами [13, с.100]. З огляду на зазначене, та враховуючи сучасні тенденції функціонування державних фінансів, вважаємо, що серед головних завдань бюджетної політики є своєчасне виконання бюджетних зобов'язань.

В цілому, підвищення ефективності бюджетної політики в Україні має передбачати: забезпечення збалансованості бюджетних ресурсів і зобов'язань, створення ефективної системи управління державними фінансами; концентрацію фінансових ресурсів для вирішення пріоритетних завдань; перетворення державного бюджету в ефективний інструмент макроекономічного регулювання [6, с. 27].

Як справедливо зазначає О. Кириленко, «бюджетну політику і використання фінансових ресурсів держави треба обов'язково узгоджувати із затвердженими пріоритетами соціально-економічного розвитку країни... Необхідна цілеспрямована і послідовна бюджетна політика з чітким виділенням її перспективних (глобальних) і поточних завдань» [14, с. 238]. Безумовно, лише чітке визначення основних напрямів бюджетної політики як

на найближчий період, так і на перспективу дозволить забезпечити її ефективність.

Конкретним втіленням механізму формування бюджетної політики в Україні є «Основні напрями бюджетної політики», які розробляються і затверджуються кожного року за результатами парламентських слухань з питань бюджетної політики [2, с. 26]. Так, реалізація бюджетної політики України на 2014 рік буде спрямована на підтримку основних секторів економіки, активізацію процесів модернізації національного виробництва, продовження здійснення комплексу заходів, спрямованих на поліпшення інвестиційного клімату в Україні, стимулювання експорту, зменшення рівня безробіття та підвищення рівня добробуту громадян [15].

Водночас слід зауважити, що збалансований соціо-еколого-економічний розвиток країни залежить, передусім, від бюджетної політики у сфері державних видатків. Це питання вкрай важливе у сучасних умовах обмеженості державних фінансових ресурсів. Видатки держави є об'єктивно необхідними, оскільки будь-яка функція держави може бути реалізована за умови її фінансування за рахунок коштів бюджету [16, с. 362]. Державні видатки є інструментом забезпечення справедливого розподілу державних благ із метою досягнення граничного рівня добробуту для кожного члена суспільства [17, с. 106]. Тому питання оптимізації та підвищення ефективності використання державних видатків сьогодні набувають виняткового значення.

Протягом останніх років бюджетна політика України у сфері бюджетних видатків сконцентрована саме навколо соціальних заходів. Зростання видатків бюджету на соціальні потреби відбувається навіть на фоні зниження бюджетних доходів та значного економічного спаду [18]. Соціальні видатки є важливим чинником людського розвитку. Неможливо прискорити економічне зростання, зменшуючи видатки соціального спрямування. Адже це вкладення у розвиток людського потенціалу, які можливо здійснити лише на державному рівні за допомогою, перш за все,

розвинутих державних систем охорони здоров'я, освіти, соціальних гарантій. Приватні структури можуть лише доповнювати державні, але не замінювати їх.

Розглянемо ефективність бюджетної політики через показники виконання Державного бюджету України, які характеризують рівень забезпечення сталого людського розвитку (табл. 1).

Таблиця 1

Показники виконання Державного бюджету України
за січень-грудень 2012-2013 років*

Показники	2012 р., млн грн, факт			2013 р., млн грн, факт			Темпи росту у порівнянні з відповідним періодом попереднього року, %		
	Загаль- ний фонд	Спеціаль- ний фонд	Всього	Загаль- ний фонд	Спеціаль- ний фонд	Всього	Загаль- ний фонд	Спеціаль- ний фонд	Всього
Видатки на охорону здоров'я	9646,2	1712,3	11358,5	11141,2	1738,0	12879,2	115,5	101,5	113,4
Видатки на освіту	19966,6	10276,6	30243,2	21078,1	9864,8	30942,9	105,6	96,0	102,3
Видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення	71174,8	4079,6	75254,4	88291,6	255,5	88547,2	124,0	6,3	117,7
Видатки на охорону навколишнього природного середовища	1792,0	2343,5	4135,4	1567,3	3027,7	4595,0	87,5	129,2	111,1

*Складено на основі [19]

Як це видно з табл. 1, за останні роки відбулося збільшення обсягів видатків по всіх досліджуваних напрямках. Однак найбільше зросли видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення, у тому числі за рахунок видатків на дотацію для виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій і покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України.

Надзвичайно важливим питанням, що стоїть сьогодні на порядку денному – це визначення правильної політики та механізмів державного

фінансування сфери охорони здоров'я. Хоча видатки, спрямовані у цю сферу є вагомими, їх не вистачає для забезпечення населення якісною медичною допомогою. На нашу думку, кожна людина повинна мати гарантований доступ до базового пакету медичних послуг на фінансово стійкій основі.

Одним із головних завдань держави є забезпечення населення можливістю отримувати освіту. Показники виконання Державного бюджету України свідчать, що збільшуються також видатки на освіту. Проте, незважаючи на певне зростання абсолютних показників фінансування освіти в Україні, можна виділити низку негативних тенденцій: неоптимальний розподіл коштів у межах єдиного бюджету освіти; незадовільний рівень матеріально-технічного забезпечення освітніх установ; відсутність реальних дій уряду щодо фінансової підтримки освіти, системних і послідовних заходів сприяння розвитку цієї інноваційно важливої сфери економіки України [20, с. 351]. Водночас «утримання високого освітнього рівня населення як невід'ємної складової людського розвитку можливе в результаті забезпечення високої якості освітніх послуг та підвищення ефективності функціонування освітньої системи» [21, с. 41].

Невід'ємною умовою сталого людського розвитку є інвестиції у сферу охорони навколишнього природного середовища, які незважаючи на збільшення обсягів фінансування з Державного бюджету України, сьогодні, на жаль не стали стратегічним пріоритетом. Ключовим інструментом впровадження цієї мети є державна бюджетна політика, спрямована «...на забезпечення права людини на життя в умовах здорового навколишнього середовища...» [22].

Висновки та перспективи подальших розвідок. Людський потенціал є джерелом, рушійною силою та результатом усіх суспільно-господарських процесів. Розвиток людського потенціалу неможливий без забезпечення високого рівня життя населення та вільного доступу громадян до якісних державних соціальних послуг. Саме цей аспект надає важливого значення реалізації ефективної бюджетної політики держави.

На нашу думку сутність бюджетної політики необхідно розглядати з точки зору умов її формування. Так, на даному етапі розвитку нашої країни бюджетна політика повинна стати основним механізмом виділення концептуальних напрямів впливу держави на збалансований соціо-еколого-економічний розвиток.

Державна бюджетна політика є складним поняттям, яке можна охарактеризувати такими основними підходами до визначення її сутності:

- інституційний (передбачає взаємодію органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування щодо визначення пріоритетів формування бюджетних відносин);

- функціональний (відображає сфери реалізації бюджетної політики, у яких створюються умови для вирішення завдань соціального, економічного розвитку країни та забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності громадян);

- нормативно-правовий (державою визначаються основні форми та методи мобілізації фінансових ресурсів та їх використання на загальнодержавні потреби, що знаходить своє відображення у відповідних нормативно-правових актах).

За результатами узагальнення підходів до трактування дефініції «бюджетна політика» та враховуючи переорієнтацію суспільства на цілі сталого людського розвитку, вважаємо, що під бюджетною політикою держави необхідно розуміти пріоритетні напрями у сфері формування та використання бюджетних ресурсів, спрямовані на ефективну реалізацію завдань сталого людського розвитку. Усі заходи, що проводяться у рамках бюджетної політики, повинні бути тісно взаємопов'язаними та узгодженими між собою, а в цілому, проведення зваженої та відповідальної бюджетної політики означає неприпустимість зростання зобов'язань понад рівень, реально забезпечений фінансовими ресурсами.

На основі оцінки основних показників фінансування соціального розвитку та охорони навколишнього природного середовища за рахунок

коштів Державного бюджету України, можна зробити висновок про необхідність підвищення ефективності державної бюджетної політики у даних царинах відповідно до засад сталого людського розвитку, що потребує подальшої розробки та обґрунтування.

Список використаної літератури

1. Лисяк Л. В. Система цільових орієнтирів сучасної бюджетної політики / Л. В. Лисяк // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lnu.edu.ua/faculty/ekonom/Visnyk_Econom/2008_39/52.pdf.
2. Фролов С. М. Бюджетний менеджмент і проблеми розвитку прикордонних територій: монографія / С. М. Фролов. – Суми: Вид-во СумДУ, 2010. – 317 с.
3. Максюта А. Бюджетна складова суспільного розвитку / А. Максюта, І. Чугунов // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – К.: КНТЕУ. – 2012. – № 1 (81). – С. 45-54.
4. Лисяк Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання економіки: автореф. дис. д-ра. екон. наук: 08.00.08 / Л. В. Лисяк; Акад. фін. упр., Н-д. фін. Ін-т. – К., 2010. – 32 с.
5. Плужников І. О. Механізм формування державної бюджетної політики в Україні: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.04.01 / І. О. Плужников; Укр. акад. банк. справи – Суми., 2003. – 19 с.
6. Усков И. В. Бюджетная политика в условиях трансформации системы местных финансов в Украине: монография / И. В. Усков. – Симферополь: ИТ «Ариал», 2012. – 452 с.
7. Зятковський В. І. Податкова та бюджетна політика в системі інструментів державного регулювання відтворення капіталу підприємств: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.04.01 / В. І. Зятковський; Н-д. фін. ін-т при М-ві фінансів України. – К., 2005. – 19 с.
8. Дем'янишин В. Г. Теоретичні засади бюджетної політики / В. Г. Дем'янишин // Світ фінансів. – 2007. – № 1. – С. 19-34.

9. Росоляк О. Б. Конституційно-правові засади бюджетної політики сучасної України: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.02 / О. Б. Росоляк; Київ. нац. ун-т внутр. справ – К., 2010. – 20 с.

10. Богомолова Н. І. Ефективність бюджетної політики в системі фінансової безпеки держави / Н. І. Богомолова // Ефективна економіка. – 2011. – № 11. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=759>.

11. Єфименко Т. І. Бюджетна політика України в системі інструментів конкурентоспроможності держави / Т. І. Єфименко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/8937/04Efimenko.pdf?sequence=1>.

12. Тарасюк М. В. Методологічні засади формування бюджетної політики / М. В. Тарасюк // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 5 (15). – С. 309-313.

13. Розвиток бюджетного процесу в умовах економічних перетворень: монографія / За ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина. – К: Кондор-Видавництво, 2012. – 376 с.

14. Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку: в 3 т. / За ред. чл. – кор. НАН України А. І. Даниленка. – К.: 2008. – Т. 1: Фінансова політика та податково-бюджетні важелі її реалізації / За ред. чл. – кор. НАН України А. І. Даниленка. – К.: Фенікс, 2008. – 468 с.

15. Проект Постанови про Основні напрями бюджетної політики на 2014 рік. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47168

16. Лисяк Л. В. Концептуальні засади бюджетної політики у сфері державних видатків / Л. В. Лисяк // Формування ринкової економіки в Україні: зб. наук. праць. – Вип. 19: Фінансово-економічні проблеми розвитку економіки України. – Львів: ЛНУ, 2009. – С. 358-364.

17. Осецький В. Л. Державні видатки в реалізації бюджетної стратегії соціально-економічного розвитку України / В. Л. Осецький, П. А. Мороз // Фінанси України. – 2012. – № 12. – С. 103-111.

18. Овчарова Н. В. Виконання бюджетної політики в соціальній сфері: аналіз непрямих соціальних показників / Н. В. Овчарова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fp.cibs.ck.ua/files/1103/11onvfpi.pdf>.

19. Показники виконання Державного бюджету України за січень-грудень 2012-2013 років. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=77643.

20. Бюджетна підтримка та податкове стимулювання національної економіки України: монографія / За заг. ред. Л. Л. Тарангул; Нац. унів-т ДПС України. – Ірпінь, 2012. – 515 с.

21. Людський розвиток в Україні: мінімізація соціальних ризиків (колективна науково-аналітична монографія) / За ред. Е. М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, Держкомстат України, 2010. – 496 с.

22. Мироненко М. Ю. Проблеми та напрями реалізації бюджетної політики у забезпеченні соціально-економічного розвитку / М. Ю. Мироненко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repository.vsau.org/getfile/6191.pdf>

Рассмотрены и обобщены научные подходы к трактовке сущности понятия «бюджетная политика». Определены приоритеты бюджетной политики, раскрыты ее принципы и задачи. Выделены направления повышения эффективности бюджетной политики в условиях переориентации общества на цели устойчивого человеческого развития.

Ключевые слова: государственная бюджетная политика, эффективность бюджетной политики, расходы, устойчивое человеческое развитие.

The article discusses and summarizes scientific approaches to a core definition of “budget policy”. The author determines the budget policy priorities as well as reveals its principles and tasks. The work also outlines the improvement ways of the budget policy effectiveness within the conditions of social re-orientation towards sustainable human development targets.

Key words: state budget policy, budget policy effectiveness, expenditures, sustainable human development.